

HITLER, ANTONESCU ȘI RĂZBOIUL DIN EST

Destinul – cu virajele sale imprevizibile, cu cele mai „anormale” combinații – a făcut ca două personalități, ce încarnau la un moment dat ambițiile unor vechi popoare europene, Führerul A. Hitler și Conducătorul I. Antonescu, să se întâlnească, desigur din rațiuni de stat diferite, pe o poziție comună, în cursul unui cutremurător episod al milenarei ciocniri între civilizația Occidentului și „imperiile de stepă” ale Răsăritului, în anii 1940-1944. Primul ajunsese miraculos la conducerea unei Germanii debusolate, neîmpăcată, însă, cu surprinzătoarea înfrângere din războiul mondial din 1914-1918, pe care o atribuia comploturilor masonice și „evreimii mondiale”. Al doilea preluase comanda unei Româнии în pragul dezastrului, lovită din exterior de vecinii săi seculari și răvășită de luptele politice interne. Din acest punct de vedere, pentru cetățenii simpli și pentru propaganda echipelor lor guvernamentale, amândoi păreau „oameni providențiali”. Ei înșiși aveau un dezvoltat simț al istoriei și chiar așa se și considerau.

Altminteri, existau destule elemente din biografie și de carieră care îi deosebeau. Führerul

se născuse în Austria, încercase să devină pictor, luptase în Primul Război Mondial, în trupele bavareze, ajungând ofițer inferior de propagandă. Autodidact, cu o cultură vastă dar nesistematizată, el a adus în viața politică a Germaniei weimareze energia unei mișcări extremiste revoluționare (național-socialismul) opusă comunismului și „internaționalismului proletar”. După puciul eșuat în 1923, A. Hitler a cunoscut pentru o scurtă perioadă detenția, găsim astfel timp pentru a-și elabora doctrina politică (*Mein Kampf*). În 1933, naziștii au câștigat pe muchie de cuțit alegerile, Führerul preluând funcția de cancelar al Reichului și în 1934, după moartea feldmareșalului von Hindenburg, de conducător absolut al Germaniei. Anii care au urmat s-au caracterizat prin imprimarea de către A. Hitler a unei politici de remilitarizare, de întărire a rolului statului în economie și societate, de promovare a unui program rasist extremist (victimele principale fiind evreii, fie că ocupau sau nu locuri importante în finanțe, industrie, comerț). Cel de-al treilea Reich a părăsit Liga Națiunilor, și-a instaurat controlul asupra Renaniei și Austriei; în toamna anului 1938, principalele puteri europene au încercat să instituie un „directorat” continental, Germania, Marea Britanie, Franța și Italia fiind responsabile în aceeași măsură de dezmembrarea Cehoslovaciei și de afirmarea preponderenței politice a Reichului în „Mitteleuropa” și economice, în Balcani. Practic atunci, Führerul a atins apogeul în plan diplomatico-politic și a refăcut în doar patru ani prestigiul și puterea țării sale de adopțiune.

Ocuparea Cehiei și Moraviei în martie 1939 l-a pus pe A. Hitler în fața regrupării foștilor „parteneri” de la München (Anglia și Franța), lansați într-o adevărată cursă contracronome-

tru pentru „încercuirea” Germaniei (căutând să câștige alianța Rusiei Sovietice). În replică, Reichul a încheiat Axa Berlin-Roma, în 1939, și Pactul Ribbentrop-Molotov de împărțire a sferelor de influență în estul Europei, între Germania și URSS. Aspirațiile dictatorului din Berlin se puteau sintetiza, după Gr. Gafencu, în formula: „Lumea pentru Anglia, Europa pentru mine”¹.

Declanșarea războiului la 1 septembrie 1939 i-a surprins pe anglo-francezi nepregătiți din punct de vedere militar și politico-diplomatic. Adoptând pentru relațiile cu Sovietele și cu statele vecine lor tactica „rezolvărilor nemilitare” și pentru occidentali pe aceea a eliminării din luptă a aliatului mai slab, Führerul și-a instaurat în 1939-1940 dominația asupra celei mai mari părți din Europa; între victimele sale s-au aflat Polonia (zdrobită prin arme), Franța (obligată să capituleze după o scurtă campanie), România (silită să cedeze fără luptă Basarabia, Bucovina de Nord, Ardealul de Nord). În aceste împrejurări internaționale s-au inaugurat relațiile dintre Hitler și Antonescu, în toamna anului 1940, la câteva luni după eșecul „bătăliei Angliei” și după încheierea alianței fragile între cel de-al treilea Reich, Italia și Japonia (Pactul Tripartit).

Mai vârstnic cu șapte ani decât A. Hitler, mareșalul I. Antonescu nu se formase în atmosfera imperială și romantică a Vienei de la cumpăna secolelor XIX-XX. Dimpotrivă, el crescuse în școli militare rigide și sănătoase, în cultul strămoșilor întemeietori, al unor mărețe figuri ale trecutului, într-o societate românească trezită

---

¹ Apud A. Hillgruber, *Hitler, regele Carol și mareșalul Antonescu. Relațiile româno-germane 1938-1940*, Humanitas, București, 1994, p. 86.

cu vigoare la viața independentă de stat. Ostaș prin vocație și meserie, mareșalul deținuse funcții cheie în Războiul de reîntregire. Numele său se asocia cu marile bătălii de la București, Mărăști, Mărășești, Tisa, cu susținerea armată a Marii Uniri din 1918, cu acțiunea dârză dusă de oamenii politici români la Paris, în 1919-1920, pentru a impune revendicările naționale înaintea marilor puteri. Apreciat de regele Ferdinand I, de I.I.C. Brătianu și de N. Titulescu, I. Antonescu cunoștea destul de bine cercurile militare și diplomatice din Paris și Londra, ca și „secretele” vieții publice românești. Conservator ca opinii politice, îl susținuse pe Carol al II-lea în anii 1930-1938, pentru a se înstrăina de el din cauza corupției și comportamentului imoral pe care acesta le patrona în detrimentul Coroanei și Țării.

Formația și activitatea mareșalului, caracterizat de contemporani drept „un om de onoare”, un „onest autentic”, nu-l apropiau deloc de nazism. Chiar dacă el a luat apărarea legionarilor în anul 1938 și chiar dacă a fost obligat să guverneze câteva luni alături de ei, nu există nici o probă documentară în favoarea îmbrățișării doctrinelor „revoluționare” de extremă dreaptă. Legăturile cu legionarii erau oricum mai slabe decât relațiile de respect reciproc care se stabiliseră în timp între I. Antonescu, I. Maniu și D. Brătianu, șefii partidelor democratice național-țărănesc și național-liberal. Totodată, reprezentanții militari și civili ai anglo-francezilor îl apreciau drept un adevărat prieten al Occidentului în România. La Berlin, era receptat ca unul dintre liderii militari români adepți ai barării pe cale armată a ascensiunii Reichului în anii 1936-1938, și deopotrivă ca o personalitate integră, de caracter, așa cum îl caracteriza expe-

rimentatul Fabricius, diplomat german implicat în viața noastră politică din 1936-1941, sprijinitor și sfătuitor constant al mareșalului¹.

Trecutul său de militar, faptul că se manifestase ca un „om al ordinii” și ca un adversar al „masoneriei” din jurul regelui Carol al II-lea, l-au determinat pe Hitler să sprijine – la intervenția expresă a diplomației din București și Berlin – preluarea puterii de către I. Antonescu în septembrie 1940, și ulterior izgonirea Gărzii din fruntea statului. Trebuie subliniat, însă, faptul că I. Antonescu (care își datora viața, amenințată de Carol al II-lea, intervențiilor lui Fabricius) a acceptat apropierea de cel de-al treilea Reich, numai după ce căpeteniile acestuia i-au garantat: respectarea autonomiei României; controlul românesc asupra economiei naționale; protecția politico-militară față de Uniunea Sovietică; menținerea unor legături tradiționale cu puterile occidentale. În liniile sale esențiale angajamentul german a rămas valabil până la 23 august 1944.

Primele întâlniri dintre Hitler și Antonescu au avut loc în intervalul noiembrie 1940 – iunie 1941. Cancelarul german urmărise cu atenție în anii anteriori evoluția diplomației de la București, identificând România ca unul dintre pilonii politicii și influenței franceze în Europa Centrală, de Est și de Sud-est, drept placa turnantă a sistemelor de securitate regională, Mica Antantă și Antanta Balcanică.

---

¹ Atunci când va fi obligat să conducă țara în alianță cu Reichul, I. Antonescu a apelat la susținerea unor instituții germane de tradiție – armata și Ministerul de Externe –, nebucurându-se niciodată de încrederea Partidului Nazist și a Gestapoului.

Până în vara anului 1939, A. Hitler și-a propus cu predilecție în relațiile cu România, obiective economice. În plan politic căuta, pe cât posibil, să împingă România într-o poziție detașată de anglo-francezi, exploatând contradicția dintre încercările Franței de a include Rusia Sovietică în sistemul de securitate îndreptat împotriva celui de-al treilea Reich și teama Bucureștiului de Moscova. În 1939, în problemele României, A. Hitler și-a concentrat atenția pe onorarea comenzilor cuprinse în „pactul economic” și pe descurajarea unei participări la susținerea armată a aliaților. Informat, însă, asupra „jocului dublu” practicat de Grigore Gafencu și Carol al II-lea, între Germania și anglo-francezi, a decis să „pedepsească” Bucureștiul la momentul oportun. Indiferent, însă, de gesturile progermane ale României, dinainte de 1940, acestea nu ar fi împiedicat Reichul s-o folosească ca „obiect de compensare” a bunelor raporturi cu Stalin și de satisfacere parțială a proiectelor anexioniste ale Ungariei horthyste și ale Bulgariei. Totuși, atitudinea lui Grigore Gafencu a contribuit la acreditarea unei imagini negative a clasei politice românești în anturajul Führerului, detaliu ce va atârna greu în adoptarea unor hotărâri decisive pentru țara noastră, atunci când ele emanau de la o personalitate accentuată, impulsivă și „neiertătoare”. Răchiuța, suspiciunea și calculul rece – ultimul subordonat atingerii scopurilor germane în Balcani și pregătirii atacului decisiv în Răsărit – vor domina, în consecință, cele dintâi întâlniri dintre Führer și Conducător.

Resentimente, mândrie dar și dorință clară de cooperare se afișau și de partea română. Pătruns de ele, I. Antonescu avea să abordeze discuțiile cu A. Hitler absolut fără nici un complex. România a avut indiscutabil de câștigat

dintr-o asemenea atitudine. De la un moment dat, Führerul ajunsese să proclame: „Pentru mine, România este mareșalul Antonescu”. „În toată Europa, cunosc doi șefi de stat cu care îmi place să lucrez: cu Mussolini și cu generalul Antonescu.” „Am admirat în el pe cel mai fanatic apărător al unui popor și un general de mare calitate. M-am legat de el și rămân legat.”¹

Pe parcursul convorbirilor din 1940-1941, cei doi lideri și-au expus în linii mari programele politico-militare și intențiile în legătură cu acțiunile comune, vizând, în principal, războiul din est. A. Hitler ezitase la un moment dat, între transformarea Rusiei Sovietice într-o anexă economică, prin menținerea alianței din august-septembrie 1939 și ocuparea militară și dezmembrarea ei, spre a lipsi Marea Britanie (putere maritimă) de singurul său aliat continental viabil. I. Antonescu era obsedat de refacerea României Mari (considerată aproape numai opera lui și a Oștirii), de crearea unui spațiu de siguranță dincolo de Nistru, de câștigarea unei „revanșe istorice împotriva slavilor”, vinovați de atâtea nenorociri pe pământul străbun. „Românii au fost primii în aceste regiuni și vor fi ultimii care să le părăsească”. O parte din Antonescu simțea mesianic, vibra la idealurile misiunii istorice a neamului, trăia realmente pentru istorie și dincolo de prezent, pune un accent deosebit pe morală, pe loialitatea față de aliat; partea lipsită de fantezie și cinism socotea în scheme logice de felul imposibilității unei alianțe pe termen mediu între capitalismul liberal și comunism, refuzând să înțeleagă că o astfel de unire paradoxală

---

¹ *Antonescu – Hitler. Corespondență și întâlniri inedite. 1940-1944*, p. 153.

ieșea din spaima lumii de Hitler și din coordonarea unor interese absolut normale.

De la Berlin războiul mondial era privit ca ciocnire între sisteme economico-sociale și mari ideologii opuse. Axa (Germania și Italia) se străduia să afirme primatul fascismului și nazismului, al partidului unic și al economiei capitaliste dirijate. Nazismul exalta cu exuberanță miturile „rasei superioare” și ale arianismului, chemând Europa – atunci când s-au ivit primele semne de insucces în Răsărit – să se unească împotriva masonilor, anglo-saxonilor, „evreimii mondiale”, comunismului și pericolului slav. „În Europa viitoare – clama A. Hitler la 27 noiembrie 1941 – nu trebuie să existe decât două rase: latinitatea și germanismul. Aceste două rase trebuie să conlucreze în Rusia pentru ca să dărâme slavii. Nu se poate veni împotriva Rusiei cu formule juridice sau politice, pentru că problema rusă este mult mai gravă decât se crede, și trebuie să aducem soluțiuni de colonizare și înlăturare biologică a slavilor.”¹

Nici Stalin nu se lăsa mai prejos, declarând în repetate rânduri că războiul de atunci se purta între sisteme și ideologii și că fiecare putere își va impune modelul în teritoriile cucerite; frazeologia sa despre revoluția mondială ascundea voința de hegemonie sovietică, în vreme ce apelul la unitatea slavilor și contracararea germanismului masca cu greu o nouă doctrină velicorusă. De cealaltă parte a Oceanului Atlantic, nord-americanii se vor antrena într-o „cruciadă” a libertății și democrației, fără doar și poate de „tip anglo-saxon”. Pentru ștergerea din istorie a fascismului, democrațiile capitaliste vor „face

---

¹ *Antonescu – Hitler. Corespondență și întâlniri inedite. 1940-1944*, p. 151.

inclusiv pactul cu democrația socialistă”, deși ambele nu au încetat pe toată întinderea conflictului să se suspecteze reciproc; teama de Axă, fascism, nazism, militarism japonez și voința de a trasa noi „temelii” lumii postbelice vor împiedica până în 1945-1946 izbucnirea pe față a neînțelegerilor dintre anglo-saxoni și sovietici.

Fără a ignora declarațiile și scrierile propagandistice, intențiile lui A. Hitler cu privire la noua „ordine” internațională se prezentau, totuși, ca foarte pragmatice. În calculele sale, Europa continentală i se cuvenea Germaniei, ca spațiu de influență, alcătuit dintr-o rețea de teritorii „ocupate”, „colonizate” și state satelite – de la Franța la Finlanda – sau aliante, de felul Italiei. La nivel mondial, Reichul trebuia să primească înapoi coloniile împăratului Wilhelm II, să devină o putere maritimă egală cu Marea Britanie și să aibă acces liber la sursele de materii prime și piețele de desfacere. În varianta în care Rusia Sovietică ar fi aderat la Axă, în noiembrie 1940, i s-a propus lui V. Molotov direcționarea expansiunii ei spre Orientul Apropiat și Mijlociu și India, ofertă apreciată ca nesinceră la Moscova, ca o manevră menită să-i acorde lui Hitler timpul necesar pentru a înfrânge Anglia și apoi a lovi prin surprindere URSS. Temerea sovietică avea un dram de adevăr, luându-se în calcul ofertele de pace propuse Angliei de Germania nazistă în anii 1939-1941, bineînțeles, în detrimentul Rusiei Sovietice.

Odată cu eșecul „Bătăliei Angliei” și al negocierilor Hitler-Ribbentrop-Molotov, din noiembrie 1940, cel de-al treilea Reich a optat pentru instaurarea dominației politico-militare în Balcani și atacarea Uniunii Sovietice. Führerul – în pofida unor opinii ale experților militari și ale unor diplomați – a proiectat un „război fulger”

Cuprins

În loc de introducere	5
Hitler, Antonescu și Războiul din est.....	9
Tentativa germano-română de cucerire a Caucazului	63
Crimeea, bastionul Axei în Marea Neagră – între Stalingrad și Dunquerque	129
În loc de Epilog – De ce ne mai interesează astăzi operațiile din Caucaz și Crimeea?...225	
Anexe	229